

Javaslatok a magánerdő-gazdálkodás fejlesztésére

**Munkaköröm változása, majd nyugdíjazásom miatt közelgő megszűnése okán – hogy a gondolat ne vesszen el – a társult erdőgazdálkodás fejlesztésére vonatkozó javaslatomat az alábbiakban teszem közzé. Ezzel egy olyan szakmai együttgondolkodás megindítása a célom, melynek eredményeként az EU-konform erdészeti társulás jogszabályi környezeté meg-
születhet. (Az anyagban fordításból fakadó kisebb pontatlanság lehet, amiért előre is elnézést kérek.) Ezen kívül javaslatot teszek az uniós társfinanszírozáshoz szükséges nemzeti hozzájárulás képzésére is.**

Az EU-konform erdészeti társulás jogszabályi környezetének megteremtése

Napjainkban mintegy 550 ezer hektár erdőterületen 27 ezer erdőgazdálkodót tart nyilván az erdészeti hatóság. Meg kell jegyezni azonban azt, hogy a 27 ezer erdőgazdálkodónak csupán néhány ezreléke rendelkezik szakemberrel, telephellyel és részleges eszközparkkal. E körbe tartozik az 53 erdőgazdálkodási integrátor.

Az **erdőgazdálkodási integráció** rendkívül változatos együttműködési forma. Ennek első lépése a szakirányítás, ugyanis az integrátor ezen keresztül ismerheti meg a vonzáskörzetébe tartozó erdőben elvégezhető munkát. Ezt követően ajánlatot tehet a munka megszervezésére vagy elvégzésére. Tőkeerős, valódi vállalkozóvá csak akkor válhat, ha ebbe belevág, hiszen komoly árbevétele csak munkavégzésből származhat. Végül az együttműködésnek el kell

jutni arra a fokra, ami kiterjed a közös beszerzésre és értékesítésre is. Az erdőgazdálkodási integráció első lépésének – a szakirányításnak – alakulását a diagram mutatja be, melyből megállapítható, hogy maga a **koncepció életképes**, hiszen az együttműködés a szerény és nehézkes támogatási rend ellenére is dinamikusan fejlődik.

A **vállalkozó integrátor** az életképes üzemméretet – mely közgazdasági kategória – részben **birtokkoncentrációval** (haszonbérlet és megbízás elfogadása), részben szolgáltatás nyújtásával – **tevékenység-koncentrációval** – éri el. Ez az állapot viszont kedvező kiindulási alapot nyújthat az erdőgazdálkodók Thuringiában (volt NDK) tapasztalt alábbi együttműködési modellje felé.

Németországban a társult erdőgazdálkodást oly fontosnak tartják, hogy a Szövetségi Erdőtörvény fele – 10 oldal – erről szól. Az erdő törvény a társult erdőgazdálkodás megvalósítására három lehetőséget kínál, és ezek egyike az **erdőgazdálkodási közösség** (Forstbetriebsgemeinschaft – FBG). Ennek községhatáron túlnyúlóan tagja lehet minden magánszemély, társulás és egyházi erdő kezelő. Az erdőgazdálkodási közösség kizárólag magánjogi jogi személyiségként működhet, a következő formákban: bejegyzett egyesület, vagy gazdasági ügyviteli egyesület a Ptk. alapján, továbbá szövetkezet, kft., bt. és rt. a gazdasági társasági törvény szerint. Az erdőgazdálkodási közösség **elismerése általában két lépésben történik**. Először a társulni szándékozók a Ptk., vagy a társasági törvény alapján magánjogi jogi személyiséggel bíró társulást hoznak létre, melyet az elsőfokú bíróság nyilvántartásba vesz. Ezt követően

– a működési feltételeket rögzítő Alapszabály jóváhagyásakor – a társulást a Szövetségi Erdőtörvény alapján, az erdészeti hatóság erdőgazdálkodási közösségként elismeri. Az elismerés szakmai feltételeit az Erdőtörvény tartalmazza.

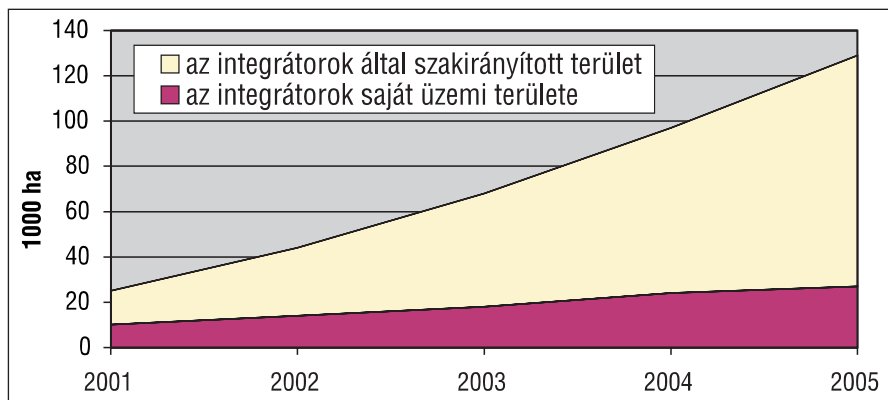
A fenti, kétféle elismerési eljárás a **speciális erdészeti polgári jogi társulás** esetében – gazdasági ügyviteli egyesület a Ptk. 22. §-a alapján – **egylépcsősé egyszerűsödik**. A tagok a Ptk. 705. és az azt követő §-ok alapján társasági szerződés kötnek, majd ezt követően – az Alapszabály jóváhagyásakor – az erdőgazdálkodási közösséget az erdészeti hatóság nyilvántartásba veszi (elismeri), és ezzel egyidejűleg a Szövetségi Erdőtörvény alapján jogképeséggel is felruhazza. A gazdasági ügyviteli egyesületi formát – az alacsony és államilag támogatott működési költségeken túl – azért választják szívesen az erdőtulajdonosok, mert az e formában történő gazdálkodás adókedvezményekkel is jár. Ezt a **non-profit elvű működést** az ún. „**átfutó számlán**” történő **könyvelés** teszi lehetővé, mely szerint a gazdálkodásból származó bevételek és költségek nem az egyesület, hanem az **egyesületi tag számláján** jelennek meg. A működésre vonatkozó részletes szabályokat a Ptk. 21-53. §-ai tartalmazzák.

Az erdőgazdálkodási közösség (FBG) **lehetséges feladatai**:

- tagonként éves terv készítése és a támogatási kérelmek begyűjtése,
- gazdálkodáshoz szükséges anyagok beszerzése, a tag nevében és számlájára,
- közös értékesítés, a tag nevében és számlájára,
- az egymásnak nyújtott szolgáltatás költségének nyilvántartása tagonként,
- beruházások nyilvántartása tagonként,
- közösségi géppark működtetése,
- adótanácsadás és ügyintézés,
- tapasztalatcserék és tanulmányutak szervezése,
- közreműködés a földhivatali nyilvántartások rendezésében,
- havi elszámolás tagok felé,
- évente közgyűlés szervezése.

A támogatási célokat és a támogatásra jogosultak körét a **Szövetségi Erdőtörvény** tartalmazza. Ezen túlmenően, e törvény taxatív deklarálja:

„A támogatásnak mindenekelőtt „az erdő tartamos művelését kell szolgálni. E

célból az **erdőt** elsősorban természeti és gazdasági egvedisége miatt a **gazdaság-, közlekedés-, agrár-, szociális-, és adópolitika eszközeivel kell fenntartani...**"

Ebből a bonyolult közgazdasági szabályzórendszerből – Dr. Erwin Niesslein „**Magánerdő gazdálkodás és társulási módok az új szövetségi országokban**” (1992.) című könyve alapján – csupán az elvi részre koncentrálna, az alábbiakat emelem ki.

A támogatáspolitikai célok megvalósulásának alapfeltétele az **ágazat-specifikus, EU-konform társulási formák** léte. A Szövetségi Erdőtörvény az erdőtulajdonosok alulról induló kezdeményezésének kielégítésére két magánjogi jogi személyiségű formát kínál. Elsősorban a gazdálkodás vitelét segítő **erdőgazdálkodási közösséget**, és a minden társulási formát magasabb szinten összefogó – főleg a piaci pozíciók további erősítését szolgáló – **erdőgazdálkodási egyesület**. Ezen túlmenően, a német Ptk. a hivatkozott szakirodalom 4.1. fejezete szerint – a pénzügyi-számviteli szabályok érvényesítése céljából – lehetővé teszi jogi személyiséggel bíró polgári jogi társulások (bejegyzett egyesület, gazdasági ügyviteli egyesület) alapítását. A polgári jogi társulás intézményét azért kell sürgősen bevezetni az erdőgazdálkodói fogalomkörbe, mert az **Unió a közös megbízottat támogatás alanyaként nem ismeri el**.

A **gazdasági ügyviteli egyesületi forma** szerinti gazdálkodás **automatikusan társasági adó mentességet biztosít**. Ez esetben ugyanis – mivel a költségek és bevételek a tagok számláján jelennek meg – az egyesületnek gazdálkodásból nincs jövedelme, és így társasági adófizetési kötelezettsége sincs. Az osztatlan közös tulajdonú erdőterületeken gazdálkodó erdőbirtokosságok pedig – mivel ez esetben az átfutó számlán történő könyvelésre elvileg sincs lehetőség – mind **társasági**, mind **vagyondó** tekintetében **alanyi jogon élveznek adómentességet**.

Fentiek alapján, az erdőből származó jövedelem csak az erdőtulajdonosnál kerül megadóztatásra, mely jövedelem **évi 2000 DM alatt SZJA-mentességet élvez**. (Ez a viszonylag alacsony érték a rendszeres gazdálkodásra, valamint a fakitermelési lehetőségek elaprózására ösztönöz, ami természetvédelmi érdek.)

A német ÁFA törvény **25 000 DM** éves forgalom alatt ÁFA-mentességet biztosít. Az „átfutó számlán” történő könyvelés következtében az erdőgazdálkodási közösségnél gazdálkodásból nem keletke-

Fotó: Pócze Tamás

zik forgalmi adó fizetési kötelezettség, ugyanakkor a tagoknál már jelentős lehet a fenti ÁFA-kedvezmény. Ugyancsak **ÁFA-mentes a tagok egymás között nyújtott mező-, és erdőgazdálkodási szolgáltatása is**, hiszen az, az üzemben belül valósul meg. Ez a kedvezmény a közösségi tudat erősítését is szolgálja.

Az adókedvezmények végső soron az erdőtulajdonos jövedelmét növelik. Ugyanakkor az állam magát a **közösséget többlettámogatásban** részesíti. Amíg a **géptámogatás** általános mértéke csak 20 %, addig az erdőgazdálkodási közösség **40 %** támogatásra jogosult. Az erdőgazdálkodási közösséget – az **alapítási költségek** támogatásán túl – a **működési feltételek** egyszeri normatív támogatásával (iroda berendezése, számítástechnika, fénymásoló stb.) segítik, illetve az erdőgazdálkodási közösség területétől függő mértékben, hozzájárulnak az **ügyintézés folyó költségeihez** (irodabérlet, gépszín bérlet, közlekedési költség, könyvelés, üzleti terv készítése, telefon stb.) is.

Végül figyelemre méltó, hogy a Szövetségi Erdőtörvény a teljes körű szabályozás igényéből kiindulva, a társult erdőgazdálkodók számára négy bekezdésben ad mentesítést a versenytörvény rendelkezései alól.

A magánerdő-gazdálkodás működőképessége – Thüringiához hasonlóan – hazánkban is a működési feltételek javításával segíthető, a szankcionálás erre alkalmatlan eszköz! A **jogi működőképesség** könnyítése érdekében, a tulajdonnal való rendelkezési jog feltételeit birtokrendezéssel szükséges javítani. Másfelől, a gaz-

daságilag életképtelen erdőgazdálkodókat egy **nagyobb szervezetben kell összefogni**. A társulási hajlandóság viszont kizárólag a közgazdasági szabályzórendszer megfelelő alakításával ösztönözhető. A német modell szerinti működés a **Ptk., az erdő-, a számviteli, az SZJA, az ÁFA és talán a társasági törvény, valamint a támogatási rend aprólékos összehangolását feltételezi!** (Egy koherens ágazati közgazdasági szabályzórendszer kidolgozása céljából, valamint az erdőgazdálkodásban felhalmozódott egyéb, PM hatáskörbe tartozó problémák tisztázására egy ad hoc szakértői csoport létrehozása indokolt. Az e cikkben ajánlottak ennek a komplex feladatnak csupán részét képezik. Megjegyzem, hogy a közgazdasági szabályzórendszernek jelentős szerepe lehetne a magán-erdők birtokrendezésben is.)

A magánerdő-gazdálkodásban jelenleg szinte az egyetlen szervezőerő az integrátori hálózat, ugyanakkor mára már észlelhetők az **integráció szakmai korlátjai**. A szakirányítás és a munka elvégzése/megszervezése mellett **két fontos célkitűzés csak nagyon alacsony határfok mellett teljesült**. Az integrátori hálózat nem volt képes létrehozni a magánerdő gazdálkodás **stratégiai gépparkját**, ami a magánerdő-gazdálkodók számára – főleg a szezonális munkáknál – nagy kiszolgáltatottságot jelenthet. Továbbá, az integráció nem bizonyult eléggé hatékonynak az **értékesítés megszervezésében** sem. Végül meg kell említeni azt a veszélyt is, amit az integrátorok általi hosszú – az erdősítések befejezését követő ötvenes felülvizsgálatig terjedő – **haszonbérbevitel** jelenthet. Bizonytalansági tényező, hogy az integrátor csődjé, vagy a cégvezető esetleges halála után a folyamatos erdősítések milyen forrásból kerülnek befejezésre? Mindezek alapján, mára időszerűvé vált az **erdőgazdálkodási integrációnak a termékpályás társulás (szövetkezés) felé történő elmozdítása**, mivel a magánerdő gazdálkodás struktúrája – melynek az integráció nem tud jogi keretet adni – csak ez által stabilizálható.

A **termékpályás társulás (szövetkezés)** az azonos tevékenységet folytató, azonos érdekű gazdálkodók olyan összefogása, amikor is a **tagok gazdasági önállóságukat megtartva működnek együtt a piacon**. Alapelv tekintetében – non-profit elvű gazdálkodás – a magyar mező-gazdasági termékpályás szövetkezés és a német erdőgazdálkodási közös-

ség azonos alapon áll, ugyanakkor a cél jelentősen eltérő módon érvényesül. Amíg a hazai termékpályás szövetkezetben a szövetkezet jövedelme a tagok között visszaosztásra kerül, addig a német modellben a tagok munkájából származó jövedelem az erdőgazdálkodói közösségnél meg sem jelenik. **Nekünk a német modellt kell adaptálni**, mivel az „átfutó számlán” történő könyvelés zseniálisan egyszerűen oldja meg az adózással kapcsolatos problémákat, valamint a közös beszerzést és értékesítést. Továbbá, a német modell szerinti működés átláthatóbb, egyszerűbb és a társulás rezsije is jóval kisebb. A csőd veszélye is minimális, hiszen az erdőgazdálkodási közösségnek – a szervezetnek – csak a saját géppark által nyújtott szolgáltatásból lehet jövedelme/vesztesége. Hazánkban a német modell szerinti társuláshoz – a szövetkezeti törvényben előírtak miatt – **a szövetkezeti forma nem alkalmas**. Ez azonban nem lehet akadály a ágazat-specifikus szervezet létrehozásának, mivel „Az agrár- és vidékfejlesztés nemzeti stratégiája” című, 2004. évben készült munkaanyagban a versenyképesség erősítését szolgáló fejezete kifejezetten bátorítja a TÉSZ-ek, BÉSZ-ek és más termelői csoportok termékpályák mentén való szerveződését.

Tekintettel arra, hogy Magyarországon – Németországgal ellentétben – az állam-erdészetnek a magánerdő gazdálkodás segítségével nincs jogszabályon alapuló kötelezettsége, az integrátor szakmai tudására, szervezési és vállalkozói tapasztalatára, valamint piaci kapcsolatrendszerre a továbbiakban is szükség van. **Az ajánlott EU-konform társulásnak az integrátor tagja és motorja kell, hogy legyen.** Ennek megfelelően, a jogi környezet és a közgazdasági szabályozórendszer kialakításakor az integrátor érdekeit kiemelt figyelemmel kell kísérni!

Az uniós társfinanszírozáshoz szükséges nemzeti hozzájárulás előteremtése

Sajnálatos módon hazánkban az **erdőgazdálkodás támogatásában érvényesülő filozófia az EU elveivel nincs összhangban**. Amíg a közel 1 millió hektáron gazdálkodó 19 állami tulajdonú erdőgazdasági rt. a rendszerváltás óta legalább 8 Mrd. forint tőkeemelésben részesült, addig a 800 ezer hektáryi magántulajdonú erdőbe – pályázatos úton – ennek csupán a töredéke áramlott. Az érvényes támogatási rend válságát szemlélteti, hogy **2005-ben az erdőgazdálkodás támogatásában** – az erdőtelepítésre korábban

előirányzott keretből történő 500 millió Ft átcsoportosításán kívül – nincs költségvetési forrás. A normatív úton elérhető, gazdálkodási célú támogatások finanszírozásának forrása kizárólag az erdőgazdálkodók által befizetett erdőfenntartási járulékos és erdőgazdálkodási bírság, ami ágazati szinten a gazdálkodás jövedelmezőségét nem emeli. A szóban forgó **500 millió Ft áll rendelkezésre** a magánerdőgazdálkodás fejlesztésére, a parkerdők, erdei vasutak, erdészeti teszüzem-hálózat, az erdei közmunka-program támogatására, valamint az erdőkárok és a kárelhárítás kompenzálására. Tekintettel arra, hogy a jelenlegi helyzet egy hosszabb folyamat végállomásának tekinthető, le kell vonni azt a következtetést, hogy erdőgazdálkodás megfelelő szintű támogatása csak **uniós társfinanszírozás keretében** oldható meg. Mindezek alapján **létfontosságú, hogy az erdőgazdálkodás a II. Nemzeti Fejlesztési Tervbe bekerüljön**, és az erdőgazdálkodók az 1783/2003. rendelettel módosított 1257/1999. EK rendelet VIII. fejezetében biztosított támogatásokhoz hozzáférjenek.

Ugyanakkor uniós támogatáshoz **nemzeti hozzájárulás** szükséges. Mivel a megváltozott társadalmi és gazdasági körülmények között az erdőfenntartási járulék rendszere már nem képes betölteni azt a szerepet, amire létrehozói rendelték, továbbá a költségvetés helyzete tartósan instabillá teszi a nemzeti hozzájárulás onnan történő kiegészítését, az erdőgazdálkodás támogatási rendszerének újragondolása elkerülhetetlenné vált. Franciaországhoz hasonlóan, a **járulékot az erdőgazdálkodásra épülő iparnak az országban felhasznált termékeire kell kivetni**. Az így képzett Alap a költségvetés mindenkori helyzetétől független, és mivel külső forrásból táplálkozik, az ágazat jövedelmezőségét is emeli! Az országon belüli felhasználás terhelésének filozófiája az, hogy bárhol termelték ki az erdőt, az erdőfenntartás és az erdő társadalmi szerepének költségéhez a faanyagot felhasználó járuljon hozzá. Ennek az elvnek megfelelően, az EU tagságunk előtti értelemben vett export járulékköteles. (Hazánkban az import terhelhetősége a fenyő fűrészáru és a papír-ipar miatt igen fontos.) Franciaországban a kulcs a fa feldolgozottságától függően 0,5-1,3 %, a papír- és kartongyártásban pedig 0,1 %. Magyarországon a faipar árbevétele 100 Mrd Ft, a papírgyártás és nyomdai tevékenysége pedig 330 Mrd Ft. (Az utóbbinál különös

figyelmet érdemelne a nyomtatott reklám kiemelt terhelése.) Továbbá, a járulékfizetésre kötelezett termékek köre talán bővíthető lenne a faalapú erőművekben megtermelt energiával is.

Az Unió a támogatás mértékét a teljes költség 60 százalékában maximálja, ami azt jelenti, hogy a pályázónak legalább 40 százalék önrésszel kell rendelkeznie. A támogatható 60 százaléknak régiókban 75-80 százaléka érhető el uniós forrásból. Mindez azt jelenti, hogy 1 forint nemzeti támogatás közel 4 forint uniós forrást teremthet. Amennyiben a magyar erdőgazdálkodás számára az uniós források hozzáférhetővé válnak, 2 Mrd forint körüli Alap képzése már elegendőnek látszik, és ez az erdőre támaszkodó ipar mérsékelt terhelésével előteremthető. Az így képzett Alap felé lehetne azon célok támogatására fordítani, melyekre az Unió nem ad támogatást, a másik fele képezhetné az uniós társfinanszírozás nemzeti hozzájárulását. **Ezzel 5 Mrd Ft körüli társfinanszírozási keret képezhető**, ami – különösen az esetben, ha az állami szektor az EU elveivel egyezően csak a közjóléti feladatok ellátásához, valamint a természeti károk megelőzéséhez és felszámolásához kapna támogatást – már **elégésesnek látszik a következő feladatok támogatásához**. Erdőszerkezet átalakítás; az ökológiai stabilitás növelése céljából természetkímélő eljárások alkalmazása; az erdészeti erőforrások megőrzésének támogatása, ha az erdőfenntartás költségei meghaladják az erdőből származó jövedelmet; természeti károk megelőzése és felszámolása; erdők többcélú rendelkezése, különös tekintettel a közjóléti feladatokra; a társult erdőgazdálkodás fejlesztése; erdészeti termékek feldolgozásának és kereskedelmének fejlesztése; új termékek és technológiák kifejlesztése; erdészeti beruházások.

Mindezekről függetlenül – Norvégiához hasonlóan – a **magánszférában** indokolt lenne a véghasználat árbevételéből **saját számlán kaució képzése**, ahonnan az erdészeti hatóság a teljesítménytől függően szabadítana fel összeget. A hagyományos erdőfenntartási munkának a pénzügyi alapja nem a támogatás, hanem a kaució!

Meggyőződésem, hogy javaslatom az Alap stabil feltöltése és a nemzeti hozzájárulás előteremtése mellett, az erdészeti hatóságra nehezedő bürokratikus terhet is lényegesen csökkentené. (Az rt.-k közötti jövedelemátcsoportosítás nem hatósági feladat.)